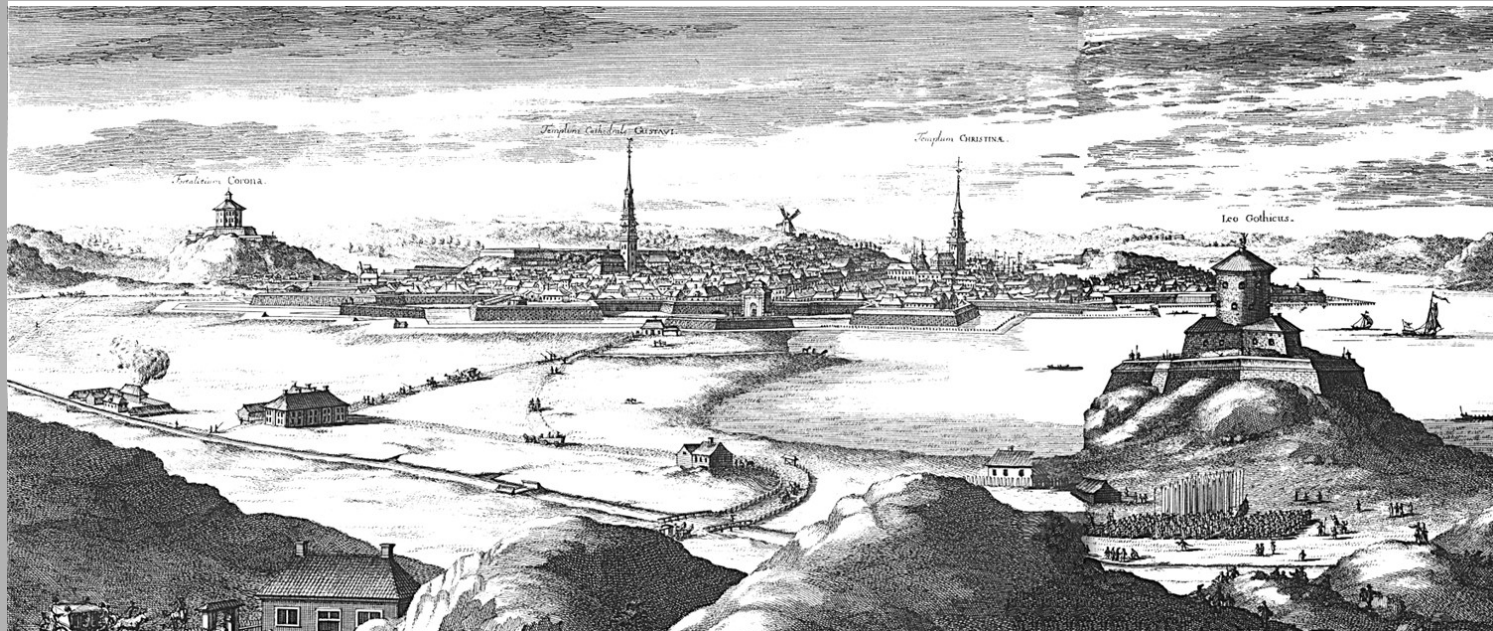

Gravyr av Göteborg från Erik Dahlberghs "Suecia antiqua et hodierna " 1690-1710.

Stad i lågor

Fästningsstaden Göteborg grundlades år 1621.
Här låg husen tätt utmed smala gator och gränder
och så gott som alla byggnader var byggda av trä under 1600-talet.
Staden drabbades under de första 200 åren av ett flertal större stadsbränder,
vilket då gjorde stora delar av stadens innevånare hemlösa.

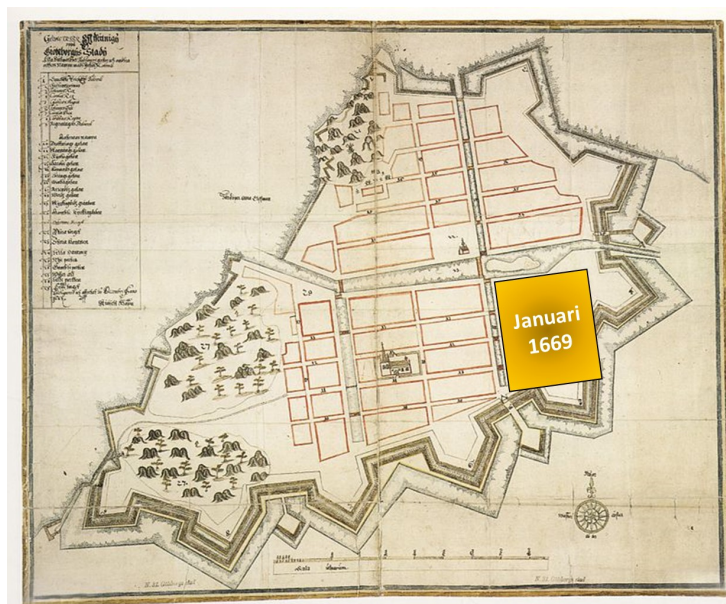
När dessa bränder bröt ut i staden var de när på omöjliga att hejda,
utan att hela kvarter eller stadsdelar ödelades.
Stadsbilden dominerades långa tider av avbrända rivningstomter.

Januari år 1669

Den första större branden i Göteborgs historia skedde den 2:e januari 1669 och drabbade hela området som begränsades av Norra och Östra Hamngatan, Nygatorna och Drottningtorget. Ett sextiototal hus, däribland flertalet av stadens förnämsta köpmanshus, blev offer för lågorna.

Än mer hotande vart situationen när eldsvådan, gynnad av vinden, drog sig ned mot Gamle Port. Här hade man nämligen ett stort upplag av krut som förvarades i tornet.

"Större delen av staden hade kanhända varit prisgiven åt lågorna, om elden nu ej kunnat hejdas. Det var också endast genom de största ansträngningar samt med verklig livsfara, man i sista stund lyckades hämma lågornas framfart, innan de nått tornet".

Karta över Göteborg 1644.

Maj 1669

Omkring fem månader senare inträffade en betydligt större eldsvåda.

Den 10 maj vid 16-tiden på eftermiddagen startade denna olycka, och innan klockan var 6 morgonen därpå hade mer än halva staden förvandlats till aska.

I princip brann hela området (4:e och 5:e kvarteren) norr om hamnkanalen ner och endast ett fåtal byggnader på den norra delen av Kvarnberget klarade sig oskadda, men flera offentliga byggnader strök med vid detta tillfälle.

Tyska kyrkan (Kristine kyrka), som höll på att byggas och vars torn ännu inte fått sin kopparbeklädnad. Rådhuset, som då var en rätt oansenlig byggnad av trä, samt Tullhuset vid Köpmansgatan bakom Tyska kyrkan.

Stora värden förintades vid denna brand, däribland värdefulla dokument, såsom magistratens protokoll, vilka förvarades i Rådhuset.

Totalt brann 241 hus ner.

April 1721

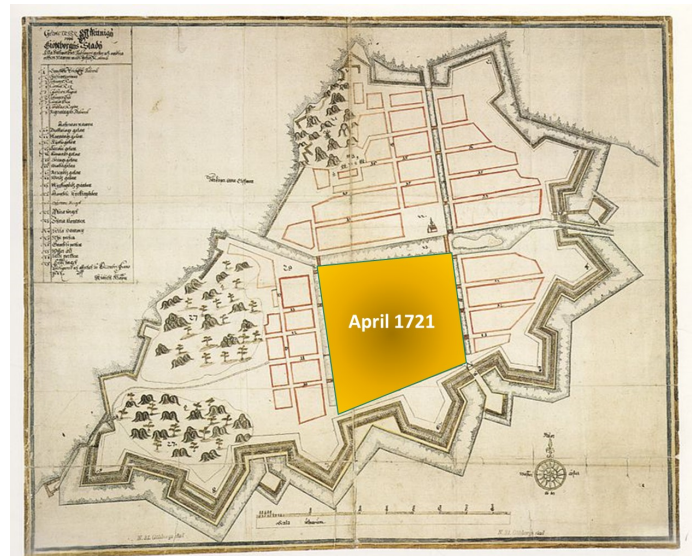
Det dröjde lite över 50 år innan nästa stora brand drog fram över samhället år 1721 - alltså jämt ett sekel efter stadens grundläggning.

Vid 23-tiden den 14 april startade branden och pågick över 15 timmar innan den stillades.

Nu var det hela 2:a kvarteret, området mellan Östra, Södra och Västra Hamngatorna som hemsöktes.

Domkyrkan och Gymnasiet skadas svårt samt nära 200 andra byggnader lades i aska. Enligt landshövdingen var dessa hus, "de bästa i staden".

Även Kommendantshuset, stadens båda apotek och Reparebanan blev helt eller delvis nedbrända.

År 1669

2 januari brann 60 hus ner i 3:e kvarteret

10 maj drabbades 4:e kvarteret och 5:e kvarteret
241 hus brann och 600 familjer blev hemlösa.

År 1721

Vid branden i 2:e kvarteret försvann 213 hus
1.400 människor blev utan hem.

År 1746

196 hus brann ner i 5:e kvarteret

Januari 1746

Natten mellan den 13 och 14 januari 1746 var det dags igen. Det var "Nordstaden" ännu en gång. Den nybyggda Tyska kyrkan drabbas för andra gången tillsammans med, kommandants-, nederlags- och barnhusen samt Corps de gardet (högvakten). Även 196 privathus delar samma öde.

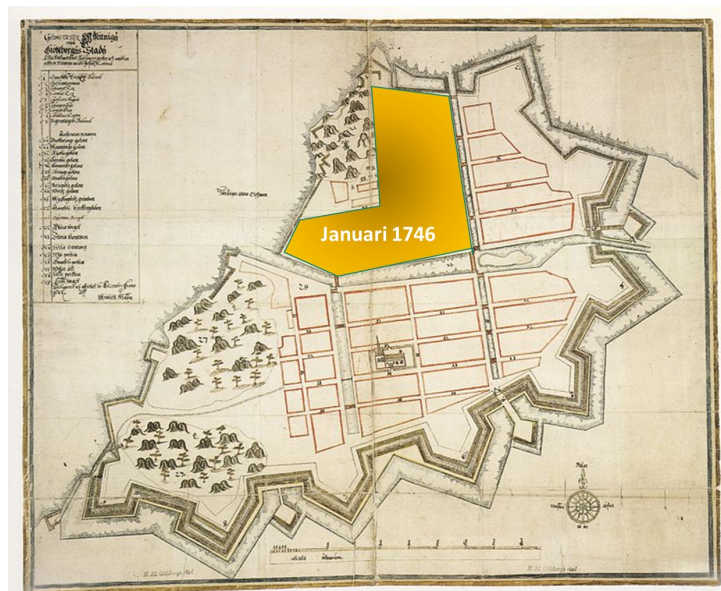
Elden upptäcktes klockan 1 på natten, då det brann kraftigt i ett uthus på gården. Mannen försökte omedelbart släcka branden, medans hustrun alarmerade brandvakten på Tyggården samt alla grannar i området.

En stark västlig vind rådde och branden hade redan hunnit sprida sig i sådan omfattning att den inte gick att hejda. Kvarteren mellan Sillgatan och Stora torget (Gustaf Adolfs torg) samt mellan Sillgatan och Köpmansgatan var snart ödelagda.

Över Köpmansgatan till Tyska kyrkan spred sig nu eldsvådan, som tillsammans med kommandants- huset lades i aska. Rådhuset lyckades man trots allt rädda. I väster spred sig branden ända ner till Masthamnen, mittemot nuvarande Skeppsbro- platsen, och i öster till hamnkanalen.

För att förhindra att branden spred sig till andra sidan kanalen, beskriver magistraten:

"att det gjordes alla upptänkliga anstalter med sprutor, brandsegel och annat redskap att hindra detta, vilket även lyckades, ehuru visserligen åtskilliga här belägna hus genom gnistor och bränder så i takerännor som i andra delar antändes."

I norr nådde branden ända till foten av Kvarnberget, men själva väderkvarnen och fortifikationens materialhus lyckades man rädda, jämte kruthuset som tillhörde bastionen *Sanct Ericus*. Därigenom räddades inte bara Kronhuset utan man förhindrade även en explosionskatastrof, vilket skulle ha medfört förödande konsekvenser.

1758 i juni kom den röde hanen åter i vild flykt över staden sedan 1746 års brand och ödelade ännu en gång det femte kvarteret, varvid mer än ett hundra nyuppförda hus lades i aska. Av kvarterets byggnader räddades endast Kristine kyrka med skolor, Rådhuset samt några hus på Lilla berget mellan Sillegatan och Köpmansgatan.

GM:18776 Göteborg från Järnvågen (Göteborgs Stadsmuseum)

December 1802

Sex år senare utbröt så en ny brand som denna gången överträffade alla tidigare bränder man upplevt i Göteborg.

Klockan 3 på morgonen den 20 december 1802 kom elden lös på tredje våningen i ett av husen vid Kyrkogatan och spred sig med sådan häftighet, att husen på båda sidorna om gatan inom kort stod i lågor.

Flammorna kastade sig från hus till hus och snart var hela andra kvarteret, eller stadspartiet mellan Östra, Södra och Västra Hamngatorna samt Vallgraven, ett enda eldhav.

I två dygn flammade detta jättebål. Brasan fick här rikligt med näring när nästan alla husen i stadens affärscentrum var av trä. Endast Domkyrkan och tre boningshus var av sten.

Den kraftiga eldsvådan kastade sig med våldsamt styrka mot andra sidan av Östra och Västra hamnkanalerna, där brandmanskapet emellertid mötte med vattendränkta brandsegel och täckte de hotade husen. På hustaken, som emellanåt fattade eld, hade man krupit upp för att vara redo med langade pytsar, när hettan från eldhavet mitt emot, svedde gavlarna.

Brandmanskapet arbetade med förtvivlans styrka och lyckades avvärja faran vid kvarteret öster om Östra Hamnkanalen, vilket var mest hotat. Hela Andra kvarteret strök emellertid med, däribland Domkyrkan, Frimurarlogen, Evangeliska Brödräfsamlingens hus vid Kungsgatan samt Synagogan vid Östra Hamngatan.

Ett hemskt storslaget skådespel var det när lågorna sökte sig upp efter Domkyrkotornet och omslöt klockorna, vilka nyss hade förkunnat brandens utbrott. Under ett tusenstämmigt rop av bestörtning och sorg störtade först storklockan, därefter de andra klockorna, ned i eldhavet. Kyrkan stod i lågor och var inom kort en ruin.

Även själva kyrkogården med sina gravar blev så förstörd att den upphörde som begravningsplats.

Utöver kyrkan hade 178 hus blivit lågornas rov och 2.761 personer blev hemlösa.

Hundratals hemlösa människor fick de närmast följande vinternätterna hålla till på vallarna under bar himmel. Katastrofen blev mycket kännbar, dels för husägarna men också många andra såsom näringsidkare, grosshandlare och hantverkare. Många blev totalt ruinerade.

November 1804

Göteborgarna hade knappt hunnit få andrum efter den förra olyckan, när en ny eldsvåda av samma slag kom över dem, två år senare. Denna gång var det Första kvarteret som drabbades.

Den 1 november 1804, bryter en brand ut i ett hus vid hörnet av Kungsgatan och Magasinsgatan. Med otrolig fart spred sig brasan i de kringbyggda magasinerna.

Ned mot Västra Hamngatan böljade eldhavet sig, där lågorna även kastade sig över till andra sidan av Magasinsgatan.

Här fick den rikligt med näring i de tätt byggda gamla kåkarna, vilka var som fnöske och då hastigt antändes. Magasinen lades snart i aska, eftersom de hade dörrar och luckor av trä samt var kringbyggda av alla dessa eldfångda hus på Stora Otterhällan. Inom åtta timmar vart hela stadsdelen en enda rykande ruinhög.

Alla husen på Stora Otterhällan försvann. Kasernen skadades så svårt att den delvis måste byggas om. Endast fyra enstaka hus vid Karls Port i Hästbacken, Garnisonssjukhuset och en av Kronans materialbodas blev räddade.

218 hus strök med i denna jättebrand, och cirka 8.000 människor blev utan tak över huvudet. Att antalet var så stort berodde främst på att elden denna gång härjat i stadens egentliga fattigkvarter, där människorna bodde trångt i de små kåkarna.

Efter denna eldsvåda låg nästan halva staden i grus och spillror och det dröjde många år innan den höjde sig ur askan.

Garnisonssjukhuset
(Fastigheten revs år 1907)

GhmD: 41201 Carlotta

Staden gick upp i rök

Den mest ödesdigra tiden som Göteborg upplevde beträffande våldsamma bränder var vid sekelskiftet mellan 1700- och 1800-talen. Om man förut räknade decennier mellan vart och ett av *den röde hanens* besök så räknade man nu endast ett par år.

Mellan åren 1792-1813 inträffade sex stora eldsvådor som utplånade mer än 850 hus i Göteborg och gjorde att större delen av staden gick upp i rök under denna tid.

Mars 1792

Den 2 mars 1792 kl. 11 på natten bröt elden ut i ett hus vid Drottninggatan och spred sig så häftigt att inom femton timmar hade hela tredje kvarteret, begränsat av Brunnsparken, nuvarande Nygatan, Vallgatan och Östra Hamngatan, förvandlats till aska.

110 byggnader blev vid detta tillfälle lågornas rov och omkring 600 familjer blev hemlösa.

April 1793

Den 10 april ödelägger en brand nästan alla hus på Kvarnberget. Eldsvådan startade på förmiddagen i femte kvarteret och sextiotre hus drabbas. Endast tre av Kvarnbergets hus räddades.

Här blev 1.424 människor utan tak över huvudet, däribland större delen av garnisonens män som var inkvarterade på berget.

Februari 1794

Röjningsarbetet efter den förra eldsvådan hade knappt avslutats när det på nytt uppstod en storbrand.

På natten den 3 februari 1794 bröt en eldsvåda ut i ett av husen vid Sillegatan, Nordstaden. Denna gången drabbades 90-talet fastigheter, alla belägna vid Sillegatans norra sida och ner mot Lilla Bommen samt öster om kanalen. Inte mindre än 84 husägare förlorade sina egendomar vid denna jättebrand. Eldsläckningsmanskapet arbetade vid detta tillfälle med oerhörd energi och lyckades rädda huslängan på Sillgatans södra sida, genom att riva ned två hus.

Endast ett fåtal av alla byggnader räddades. Bland dessa fanns ett hus kvar vid Kronhusgatan, beläget mellan Götgatan och Östra Hamngatan med numret 22. Detta klarade sig liksom genom ett underverk, tillsammans med två hus som låg bredvid, från förödelsen och stod oskadade.

År 1792

*Stadsdelen mellan Brunnsparken,
Östra Hamngatan och Vallgraven,
100 hus brann ner.
600 familjer blev hemlösa.*

År 1793

*Alla hus på Kvarnberget (utom tre) brann.
Över 1.400 människor vart utan hem.*

År 1794

*87 hus försvann i branden
mellan Östra- och Norra Hamngatan.*

År 1802

*178 hus förstörda
och nära 3000 personer blev hemlösa*

År 1804

*218 hus förstördes
och nära 8000 människor blev hemlösa.*

År 1813

96 hus lades i aska

Ägaren till hus No.22 lät efter detta, sätta upp en stentavla på fasaden på vilken inhuggits ett allseende öga samt följande tacksägelse i förgylld skrift:

*"Anno 1794.
Sij för Gud är ingenting omöjligt,
ty hans vägar äro underliga.
Herran har tagit. Herran har åter gifwit igen.
Wälsignadt ware Hans namn evinnerliga."*

September 1813

Den sista av forna tiders jättebränder inträffade den 10 september 1813, varvid 96 hus i det kvarter, som begränsas av Sillgatan (Postgatan), Östra- och Norra Hamngatorna, samt Nils Ericsonsgatan lades i aska.

Göteborg vart efter denna eldsvåda skonad från större kvartersbränder.

Den svåraste eldsvådan i årtiondet närmast efter, var Frimurarlogens brand den 29 september 1820, där en brandmur störtade ned över ett sprutlag som dödade femton människor och tolv skadades svår.

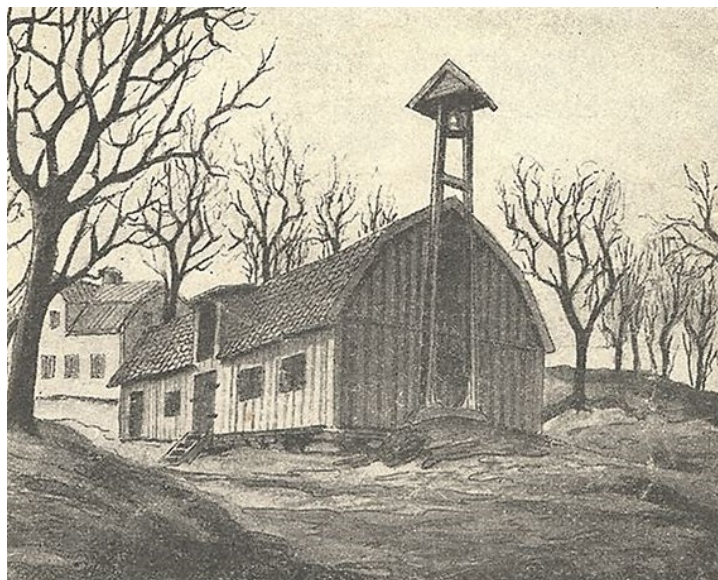
Samtidigt kom elden lös på Gamla varvet i Majorna

1800-talets stora bränder i Majorna

Eldsvådan 1820

Större bränder inträffade vid flera olika tillfällen på och omkring Stigberget. De tre största var följande:

I branden den 10 september 1820 på Gamla varvet drabbades ett flertal hus som här blev lågornas rov. Bland dessa kan nämnas ett stort trähus, som på sin tid utgjorde bostaden för varvschefen, en mindre byggnad för amiralitetskansliet, dessa jämte varvskyrkan som var av trä, amiralitetets Corps de garde, kronstallet och tio privata boningshus. Endast Gathenhjelmiska och skeppsbyggmästarens gård räddades.

Klockstapeln på Gamla varvet

Den andra branden 1821

Söndagen den 12 augusti 1821 inträffade nästa, den en andra i ordningen. En hel del folk befann sig, enligt en gammal berättare, på Segerlindska teatern vid Södra Hamngatan, där "Hamlet" för tillfället gavs.

Men innan man hunnit se detta skådespel till slut, hördes ropet "elden är lös", och genast skyndade alla ut. Hela stadens befolkning vart nu i rörelse.

"Masthugget brinner!" hördes det från flera håll, och ditåt rusade nu tusentals människor.

Alla stadens platser, från vilken en friare utsikt gavs, vart inom få minuter upptagna av nyfikna åskådare.

Uppifrån Stigbergsliden sågs en väldig folkström, som var i rörelse mot brandstället, varibland flera hundratals av Majornas sjömän.

I Gavinska hamnen, nära Stigbergsliden hade elden först brutit ut, och den spred sig härifrån med en förvånande hastighet.

Någon frivillig brandkår fanns inte i Majorna, och när stadens sprutor sent omsider anlände, hade elden redan gripit så omkring sig i brädgårdar och hus, att man inte i någon betydligare mån kunde hämma dess framfart.

Lågorna belyste nejden vitt omkring; Masthuggsbergen med sina spridda kojor, revieret med sina fartyg, hela Hisingslandet voro omflutna av ett sådant ljushav, att man där lika lätt som mitt på dagen kunde skönja föremålen. Och vilket larm och skri, vilken förfärlig trängsel ägde ej rum på de smala gatorna eller vägarna!

Bärgningsarbetet utfördes lika illa som arbetet med att släcka branden.

Dyrbara möbler, speglar och väggur kastades ut genom fönstren ned på marken, och många tillhörigheter blev "bärgade" av någon annan person och ägaren förlorade sitt bohag.

Innan morgonen den 13 augusti, låg 81 hus, jämte en ofantlig mängd av hamnarnas trävaror, i aska. Många hundra människor vart nu hemlösa och plundrade.

*Branden på Wendtska tomten, Stigberget den 13 december 1850. Oljemålning av Gustaf Henrik Brusewitz
GM:17974 Carlotta, Stadsmuseet Göteborg*

Den tredje stora eldsvådan 1859

Den tredje eldsvådan utbröt på aftonen i ett hus i Majornas fjärde rote, n:r 38, strax ovanför Stigbergsliden den 7 september 1859. Enligt en av 1850-talets Göteborgstidningar spred sig branden åt alla håll från det först antända huset.

Österut, åt staden till, fattade elden tag uti grosshandlare A. Bourns hus, beläget på andra sidan om en från vägen nedåt älven ledande gränd, vilket på sin sida antände de av korsvirke uppförda uthusen till båtskepparen C.L. Kjellmans nybyggda trevånings stenhus, där allt brännbart inom murarna förtärdes, men väsentligen bidrog till att begränsa eldens framfart åt detta håll.

Stadens stationerade spruta i Masthugget, den s.k. *Sexan* intog också tidigt en gynnsam position nedanför berget vid Barlastkajen, där den i början biträdades av *Éttan* och *Tvåan*. Här lyckades man hindra eldens spridning till en mängd lägre belägna hus och magasin.

Söderut antändes först blockmakare Libergs till vägen gående hus, varifrån elden, gynnad av den ostliga vinden, med rasande hastighet spred sig till handlare Böttgers, kapten Westerbergs och övriga hus i den s.k. Fyrkanten, utmed vägen. Hettan blev här så stark att vägen spärrades för stadens sprutor, som helt och hållet skildes från Majornas.

Det dröjde inte länge innan husen som låg söder om vägen i Majornas femte rote antändes, varpå passagen spärrades av. Hela bergsplatån norr och väster om Stigbergsåsen liknade ett hav av lågor.

Med eldens spridning växte antalet hotade punkter över en större yta och släckningsarbetet kunde endast hoppas få framgång om man använde sig av de fördelar som trädgårdar och öppna platser kunde ge, så mycket som möjligt.

Söderut på sluttningen av bergåsen var det nästan omöjligt att skaffa fram vatten beroende på det stora avståndet från älven och de branta klipporna. Här lyckades dock frivilliga brandkåren genom för-
ening av två sprutor räcka så långt fram, att det mest hotade huset uppe på berget med stor an-
strängning kunde räddas och en gräns sattes åt
detta håll mot eldens spridning.

Längre västerut, bakom den vidsträckta
Lilljequistska gården, var det egentligen den stora
ängen tillhörande Dahlströmska egendomen,
gamla Repslagarbanan,, som satte en gräns för
lågorna. Här blev ett par små hus räddade, vilka låg
längst bort under åsen.

Bredvid stora vägen västerut syntes en, vid bagare
Sjögrens och fru Kastens gårdar norrut gående,
tämligen bred gränd kunna erbjuda en möjlighet
att hämma brandens framfart. Vägen hade här en
ansenlig bredd och på södra sidan gick en annan
gränd omgiven med lägre hus, mellan kapten
Löroms och handlare Dahlströms gårdar.

Brandsegel blev spända på bagare Sjögrens och fru
Kastens hus, men sedan frivilliga brandkårens ena
spruta lämnat sin plats vid det förstnämnda huset
åt en av Majsprutorna, fann denna sig tvungen att
så tidigt dra sig tillbaka, att segel och brandstegar
här blev de första roven för lågorna.

Bättre lyckades det söder om vägen, där frivilliga
brandkårens fantastiska mod, intensivt drev de
övriga sprutorna att tappert hålla stand.
Ansträngningarna kröntes här med framgång, så
att handlare Dahlströms gård räddades.

Antändningen av det stora Sjögrenska huset
förflyttade den mest överhängande faran till det
enstaka liggande Patersonska huset.

Hettan var här olidlig och man kunde inte nog
prisa raskheten hos strålförare och arbetsman-
skap vid den spruta som tillhörde Karl Johans
församling, som här satte en gräns för brandens
rasande framfart.

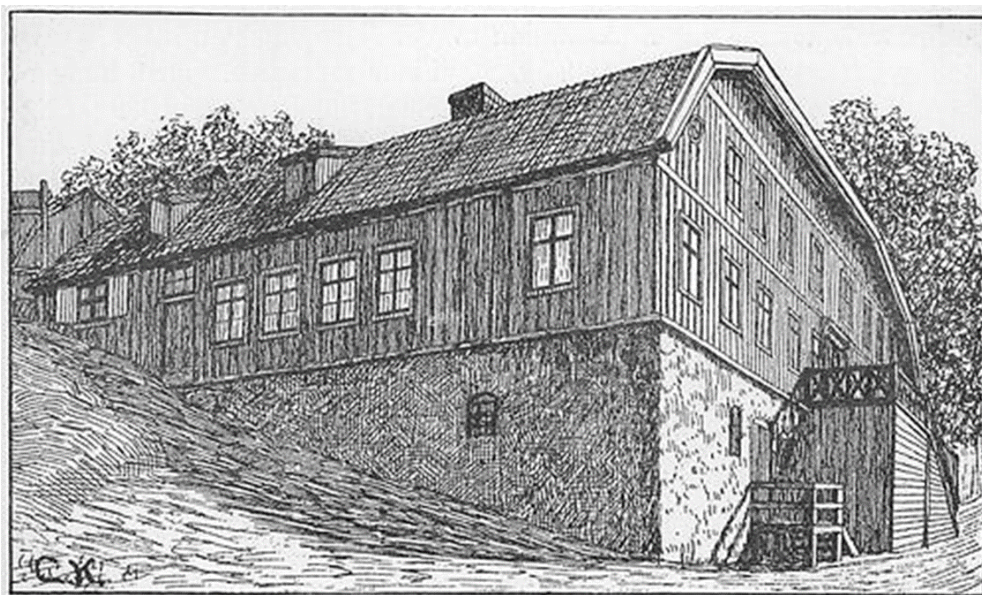
Norrut, åt älven till, hade den s.k. Bruks-
sprutan, från Carnegieska sockerbruket, steg för steg följt
elden och med framgång hindrat dess spridning
till de på bergsplatåns norra sluttning belägna
mera spridda husen. Särdeles berömvärd var här
manskapets ihärdighet att bära de tunga vatten-
spännerna.

När faran i det närmaste var över vid husen som
låg mera österut, flyttade man Bruks-
sprutan till det redan antända stora tvåvåningshuset som
tillhörde fru Kasten. Gården med trädgård och
uthusbyggnader låg i väster omedelbart intill
Åhsbergiska egendomen nedanför berget.
Hit hade *Ettans* brandmästare i sista stund
våghalsigt skaffat en spruta med tillhörande
anbringare. Hettan var nämligen redan då så
stark att största delen av manskapet rymde sin
väg och brandmästaren liksom de som skyndade
till hans hjälp fick ansenliga brännsår, innan de
hann förbi det värsta stället.

Tvåans slangar hade samtidigt forslats över
berget till Blåsan, så att Bruks-
sprutan försågs med vatten från detta håll. Något senare
anlände *Fyran* och *Femman*, som efter lång
väntan kunnat föras över till Blåsan på en pråm
och nu med förenade krafter dränkte norra delen
av fru Kastens hus.

Ettan och *Tvåan* med sin anbringareslang
bekämpade envist elden från gårdssidan och
ansträngningarna kröntes till sist även på detta
håll med framgång.

Trettiofyra hus blev lågornas rov vid denna brand.

Sandberg-Åhsbergiska huset (vid Bläsgatan)

Haga

Haga är den äldsta av Göteborgs förstäder, redan i 1600-talets krönikor omtalad som ett litet idylliskt samhälle med små hus och hagar utanför stadsmuren och vallgraven i söder. År 1647 uppstod en mängd småhus och planteringar, kålgårdar och trädgårdstäppor i dalsänkan mellan de båda höjderna Lilla Otterhällan och Risåsen. Efter dessa planteringar och hagar fick stadsdelen sitt namn.

Haga blev planlagt år 1811 och Göteborg fick då för första gången en verkligt ordnad förstad. Inte heller Haga skonades från större bränder, eftersom man också här byggde sina hus av trä. Eldsvådorna 1859 och 1866 står som mörka punkter, eller röda om man så vill, i Hagakrönikan. Den förstnämnda var den svåraste och skildrades i den tidens tidningar.

Följande beskriver händelsen år 1859.

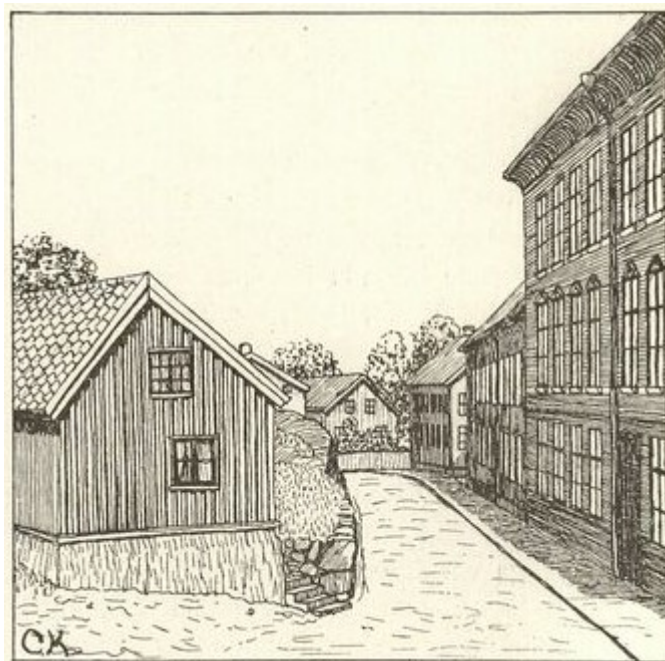
Den sorgligt ryktbara "Femkanten", - som före år 1835 utgjorde en avdelning av den s.k. Fattigbaracken och senare var en tillflyktsort för "dräggen" av samhällets befolkning - hade fått en helt annan utformning, tack vare de kapital som nedlagts.

Det gamla stenhuset på n:o 20 vid Pilgatan i Östra Haga, hade genomgått en reparation till större delen och på den övriga tomten n:o 7 och 8 vid Pilgatan samt 5 och 6 utåt Östra Skansgatan hade fyra stora tvåvånings trähus blivit uppförda, bland vilka ett, beläget inne på gården, ännu inte var fullt färdigt, men rummen var uthyrda.

Trähusen belägna utmed gatorna, vilket var skilda från stenhuset genom en smal portgång, utgjorde i själva verket ett enda. Visserligen var brandmurar av korsvirke uppförda emellan n:o 7 och 8 samt n:o 6 och 7, men då uthusbyggnaderna inne på gården saknade brandmurar, gjorde de endast ringa nytta.

På andra sidan Pilgatan mittemot n:o 8 samt hörnhuset n:o 7 låg ett nyligen uppfört två-våningshus på en del av n:o 9 i Östra Haga, tillhörande värds-husidkaren J. Nilsson, boende i Majorna, av folket i Haga känd under namnet "Guldklimpen".

Här utbröt branden natten till den 18 Sept. 1859. När brandsignalerna gavs, hade elden, som brutit ut på vinden, redan trängt ut genom taket.

Bergsgatan (Mynningen åt Skanstorget)

Innan någon spruta, än mindre något vatten hunnit till stället, hade elden tyvärr, antänt husen i Femkanten vilka låg mitt emot, efter vanligheten att folket i första häpenheten och brådskan att bärga, slagit upp alla fönster och dörrar på vid gavel och därigenom gynnade brandens framfart.

Först på platsen och i verksamhet var som vanligt Frivilliga brandkårens sprutor, därefter Stadens n:o 6 samt något senare Majornas sprutor.

Frivilliga brandkårens två sprutor fattade post öster om det först antända huset och skyddade med stor ansträngning såväl båtkarlen Pilströms långa envåningshus, vilket likaså låg på n:o 9 med gaveln åt Pilgatan, som stenhuset på Femkanten.

En enmans-spruta från Frivilliga brandkåren, densamma som gjorde så god tjänst vid branden uppe i Masthuggsbergen, bidrog väsentligt till den lyckliga utgången, i hög grad sedan den blivit placerad i ett av de små vindsrum, vars fönstret vette åt porten och det brinnande huset på n:o 8, vilket utgjorde den farligaste punkten på denna sida. För släckningsarbetet gynnsamma omständigheter var att en större obebyggd plats låg norr om det först antända huset och att Stadens sprutor under en tid gav vatten åt de frivilliga samt att stenhuset utåt porten inte hade mera än de två nyssnämnda vindsfönstren.

Västerut, på andra sidan om Östra Skansgatan, hotade branden i början att antända ett stort förråd av plank och andra trävaror som var upplagt på de tomterna nr 72-74, vilka tillhörde fabrikören August Bark.

Lyckligtvis kom sprutan 6 fram tillräckligt tidigt för att här hindra all egentlig fara. Planket utmed gatan och bodarna intill var visserligen antända, men när sprutan med sin anbringare, placerades vid Kaponnieren, räckte den fram till yttersta gränsen av tomterna, och kunde då utan svårighet hejda eldens framfart åt detta håll.

I den mån branden spred sig uppåt Skansgatan förflyttades faran på denna sida till Fahlströms nybyggda tvåvåningshus på n:o 75 i Västra Haga närmast under berget, vid Bergsgatan. Huset var endast till en ringa del brandförsäkrat, och det skulle ha varit ganska svårt att hindra brandens utbredning väster om Kaponniergatan, ifall den gått över Skansgatan.

En befintlig brunn på gården underlättade här de ihärdiga ansträngningarna som gjordes, utan spruta för att skydda detta hus, under den långa tid som förflöt innan den på Bergsgatan stationerade sprutan från Majorna försågs med vatten.

Den spruta, vars strålförare fattat post på taket till ett tegeltäckt skjul som uppförts vid gränsen av herr Barks tomt, räckte nämligen inte fram till gaveln som gränsade mot de brinnande husen.

Frivilliga brandkårens Masthuggsdivision ryckte lite senare fram utefter Kaponniergatan och Bergsgatan till den mest hotade punkten söder om brandstället. Närmast intill Femkantens gamla område låg ett nytt tre våningar bebott hus på n:o 2 och 3 vid Bergsgatan i Östra Haga.

Den särdeles höga gaveln på detta hus skildes endast från huset n:o 5 som var i full brand inne på Femkantens gård, genom den smala delen av tomten n:o 4 utmed gatan, som nyligen frånskilts från Femkanten och blivit bebyggt med ett långt tvåvåningshus tillhörande målare Blom, i räkka med stenhusbyggnaden, vilket med hela sin västra långsida låg på ringa avstånd från de brinnande husen.

Lyckligtvis fanns här tre brunnar, med rik vattentillgång för tillfället. Vattenlangningen sattes genast i rask gång, framför allt genom kraftig medverkan av Frivilliga bärgningskårens medlemmar, varigenom den ena sprutan lyckades uträtta det nästan otroliga, att samtidigt under en lång stund skydda två höga, vitt skilda, men lika hotade hus. Senare biträdde den Frivilliga brandkåren av en spruta från Majorna, "Bruksprutan".

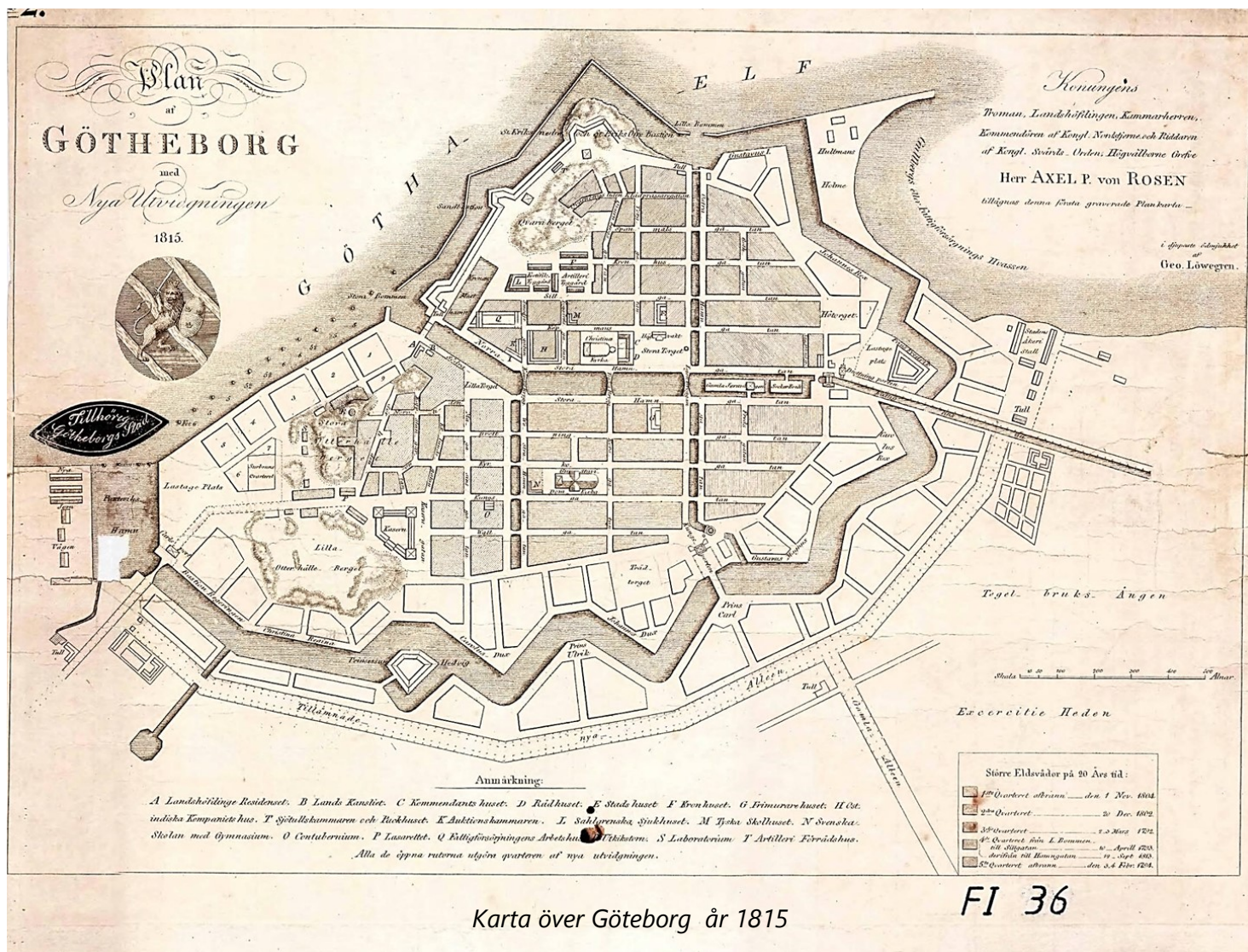
I gryningen var den värsta faran över. Olyckans vidd kan bäst bedömas utav det att 70 familjer här i Femkanten blev hemlösa.

Den andra eldsvådan år 1866 hade likaledes en stor utsträckning, men begränsades tack vare de många brunnarna i Nilssonska trädgården.

Carlotta Fotou.nr:0:766

Haga vy

Karta över Göteborg år 1815

FI 36

Text är hämtad ur
 Det gamla Göteborg, första delen, C.R.A. Fredberg,
 Brandväsendet, Erik Nicander
 Från tornvaktartid till modern räddningstjänst, Bertil Söderberg